

Sınıf Yönetimi ve Disiplin

Sınıf yönetimi, öğretmenin sınıfta öğrenme için gerekli düzeni sağlamak üzere, etkili bir ortam oluşturmak amacıyla yaptığı uygulamalar ve izlediği stratejilerin tümüdür. Sınıfın fiziksel ortamının düzenlenmesi ve sınıf alanının kullanılma şekli sınıf yönetimini etkiler. Sınıf düzeninin sürekliliğini sağlamak isteyen öğretmen, gerekli yapıları ve kuralları dikkatlice tanımlamalı ve bunları öğrencilere öğretmelidir. İstendik öğrenci davranışlarının oluşturulmasında ve devamlılığında pekiştiricilerin önemi unutulmamalıdır.

Öğrenciler akademik çalışmalarda sorumluluk üstlendiğinde sınıf yönetimi kolaylaşır. Sınıfı etkili şekilde yönetmek üzere, öğretim yılı başlamadan önce hazırlıklar yapılması, öğretim yılı boyunca düzenin devamlılığını sağlamak için önlemler alınması önemlidir.

İyi bir sınıf düzeninde öğrenciler, kabul edilebilir sınırlar çerçevesinde, ortamda gerçekleştirilen sınıf içi etkileşimlerde planlanan uygulama programını izlerler. Düzen kurallara katı şekilde uyulması ve öğrencinin pasif olması anlamına gelmez. Sınıf düzeninde öğretmenin temel yönetim görevi, davranış düzensizliklerini cezalandırmak ya da tek tek öğrencilerin katılımlarını artırmak değil, sınıf için çalışır bir sistem oluşturup bunun sürekliliğini sağlamaktır (Doyle. 1986). "Öğretmenler bazen sınıf düzenini bozan öğrencileri yöneticilere bildirme eğilimindedirler. Bu durum, öğretmenin yetersizliğinin bir sonucudur. Zaten yöneticiler de bu tip öğretmenlerle ilgili olumlu duygular taşımazlar" (Robertson. 1996.S.175). Sınıfta düzeni sağlamak öğretmenin sorumluluğudur.

Öğretmen, zaman zaman sınıf içinde uygunsuz davranışlarla karşı karşıya gelebilir. **Uygunsuz davranışlar**, kabul edilebilir sosyal davranış normlarına uymayan hareketlerdir. Bunlar, sınıfta bulunan diğer öğrenciler üzerinde fiziksel ya da psikolojik zararlar yaratır. Bazı durumlarda bu davranışlar öğretim programının uygulanmasını kesintiye uğratan **grupça uygunsuz davranışlara** da dönüşebilir. İster yalnızca bir öğrencinin dersi dinlememe, etkinliklere katılmama, başka bir şeyle uğraşma gibi bireysel uygunsuz davranış olsun ister bir grup öğrencinin grupça yaptığı uygunsuz davranış olsun, bunlar dersin hedeflerinin gerçekleşmesini engelleyen **istenmeyen davranışlardır**. Bu tür davranışları gösterenler, daha çok düşük akademik başarısı olan, psikolojik bazı sorunlar yaşayan, genellikle alt sosyoekonomik düzey ve düzensiz bir aile disiplini gelen çocuklar olmaktadır.

Uygunsuz davranışın nedenleri aşağıdaki gibi şematize edilebilir:

(Kaynak: Çöle ve Chan. 1994. s. 306.)

Sınıfta sorun yaratan dört tür uygunsuz davranış vardır. Bunlar;

- **Davranış bozukluğu:** Hırçınlık, uyumsuzluk vb. hareketlerdir. Bu gruptaki öğrenciler çoğunlukla otoriteye uymaz. Zaman zaman saldırgan olabilirler.
- **Uyum sorunları:** Yeni ya da farklı durumlara ayak uydurmada güçlük çekmedir. Farklı gruplardan gelme ya da kötü koşullarda yaşayan ailelerin çocukları bu gruplarda yer alabilir.
- **Olgun olmama:** Sosyal ve bilişsel yeniliklere uyum sağla-yamama halidir. Bu gruptaki öğrencilerin dikkatleri zayıftır ve okul çalışmalarına ilgileri azdır.

- **Duygusal bozukluklar:** Etkilere olumlu ve kabul edilebilir tepki verememe halidir. Bu gruptaki öğrenciler kızgın ve sinirlidir. Hiç beklenmedik durumlarda stresli, saldırgan ya da korkaktırlar (Weiner 1982).
İyi bir sınıf yönetimi; öğretmenin iletişim becerilerinin, planlama ve organizasyon becerilerinin, açıklama ve gösterimdeki yeterliliğinin, güdüleme ve pekiştirme becerilerinin niteliği ile doğru orantılıdır. Bu ilişki, Şekil 4'teki gibi şematize edilebilir.

Şekil:4

Kaynak: Çöle ve Chan, 1994. s. 311

Çok sayıda araştırma, öğrenci davranışlarının iyileştirilmesi, çalışmaların daha başarılı olması için öğretmenlere övgü ve ödül kullanmalarını önermektedir. Öğrencilerde olumsuz tutumlar oluşturan, öğretmenleri ile ilişkilerini zedeleyen ceza olgusuna kıyasla övgü ve ödülün daha olumlu olduğu görülmüştür. Araştırmalar, cezanın yalnızca yanlış davranışı durdurmada etkili olduğunu, olumlu davranış geliştirmede etkili olmadığını, bunun yanı sıra öğrenciler üzerinde olumsuz etkiler yarattığını vurgulamaktadır (Kaunin. 1970; Gözütok. 1993b.).
Övgü ve ödül, hemen her düzeydeki öğrencinin davranışlarını değiştirmede öğretmenler tarafından kullanılır. Kaynaklar, başarı düzeyini yükseltmek isteyen öğretmenlere övgü ve ödül kullanmalarını önermektedir (VValberg. 1986). Ancak, övgünün uygun biçimde verilmemesi bazı tehlikeler yaratır. Övgüyü yerinde ve uygun kullanan öğretmenler öğrencinin yaşını, durumunu, övgünün dozunu ayarlarken özenlidirler ve övgüyü beden hareketleri ile destekleyerek öğrenciye sunarlar. Öğrencilerin yaşları büyüdükçe, sınıf içinde yapılan övgü, öğrencinin akranları ile arasının açılmasına neden ol (Robertson, 1996. s. 176).
Ödül kullanan öğretmen çok dikkatli olmalı, bir süre sonra etkileşimlerin bir alış verişe dönüşmesine engel olacak önlemleri almalıdır. Ödül olarak somut nesneleri değil, övgü niteliğindeki pekiştireçleri kullanmalıdır.
Etkili öğretmenler, pekiştirme ve ceza amacıyla göz kontrolü kullanırlar. Öğrenciler uygun davranışlar sergilediğinde "onaylama ile bakarlar", uygunsuz davrandıklarında ise "onaylamama bakışı" kullanırlar. Bakışların abartılı olmayan baş ve yüz hareketleri ile desteklenmesi yarar sağlar.
Etkili bir sınıf yönetiminin ön koşulu; alanda yeterlilik, üst düzey öğretim becerileri ve sınıf yönetimi becerileridir. Bu yeterliklere sahip öğretmenler sınıflarında disiplin sorunları yaşanmamaktadır (Gözütok, 1993a.).

ÖĞRETMENLERE DİSİPLİN SAĞLAMA KONUSUNDA ÖNERİLER

1. Ara sıra ufak tefek disiplin olaylarını şakaya dönüştürün.
2. Eğlenceli durumlarda sınıfla birlikte gülerseniz sınıfı kontrol edemez hale gelmekten korkmayınız.
3. Öğrencinin hiç bir soru sormaksızın itaatkar davranmasının arzu edilir bir şey olmadığını biliniz.
4. Bir öğrenciyi uyarmanız gerekiyorsa bunu herkesin önünde yapmayınız.
5. Disiplin sağlamanın birçok öğretmenin iddia ettiği kadar önemli bir sorun olmadığını unutmayınız.
6. Bazen öğretmenlerin tutumu yüzünden de öğrencilerin disiplin kurallarına uymadıklarını aklınızdan çıkarmayınız.

7. Öğrencilerinizde kendi kendini disipline edebilme alışkanlığı geliştirmeye çalışınız. Kötü bir davranışın her şeyden önce kendi kişiliğine karşı bir saygısızlık olduğunu belirtiniz.
8. Unutmayınız ki öğretmenin sınıfta disiplin sağlamak için çok sert olması gerekmez.
9. Suçluyu bulamadığınız zaman tüm sınıfı cezalandırmaktan kaçınınız.
10. Disiplin problemlerine mani olmak, bir kere olduktan sonra onu düzeltmek için uğraşmaktan daha kolaydır.
11. Disiplin problemi sizi aşmadıkça başkalarına duyurmayınız.
12. Derhal önlem alınması gereken durumlarda ya da sınıfta ders yapmanız imkansızlaştığı hallerde idareye haber veriniz.
13. Sınıfta disiplini bozan bir davranış oluştuğunda tepkide bulunmadan önce biraz düşününüz.

www.ogretmenler.com